

ЕСТЕТИКА ПОП-АРТУ У ТВОРЧОМУ ДОРОБКУ ЛЕДІ ГАГІ

Фоломєєва Наталія Аркадіївна

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри сценічного мистецтва, естради та методики режисерування

Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка

Web of Science Researcher ID: JUU-7235-2023

ORCID ID: 0000-0002-7832-4748

Поп-арт як мистецький напрямок багаторазово ставав предметом різноманітних досліджень та залишається одним з найбільш актуальних векторів досліджень у новітньому образотворчому мистецтві. Водночас, прояви поп-арту у творчості видатних сучасних співаків наразі не здобули належного ґрунтового мистецтвознавчого осмислення, що актуалізує дослідження естетичних засад поп-арту у творчості Леді Гаги. Стаття містить стислу характеристику зародження терміну «поп-арт», співвідношення поп-культури та поп-арту. У статті обґрунтовується зв'язок між творчими принципами популярної поп-співачки Леді Гаги (Lady Gaga) та культової особистості мистецтву поп-арту – Енді Ворхола (Andy Warhol). На основі аналізу виконавської практики Леді Гаги конкретизовано специфіку її виконавського стилю, що сформувався під впливом естетики поп-арту. Актуалізовано динаміку становлення та розвитку виконавського стилю Леді Гаги, визначено причини та особливості роботи «Haus of Gaga», уточнено концептуальні естетичні засади презентації альбому «The Fame»; конкретизовано концепцію альбому «The Fame Monster», схарактеризовано значення альбому «Born This Way», визначено концептуальність альбому «Artpop». Стаття також містить аналіз реалізації поп-арту у концертних турах по Північній Америці «The Fame Ball», «The Fame Monster Ball», Південній Америці «Born This Way Ball», у сценографії та режисурі яких повною мірою проявляються риси поп-арту, а також поглядів Леді Гаги на значення поп-арту у її власному творчому доробку. Робиться узагальнення, що поп-арт-ідея домінування особистості артиста (зірки поп-культури) у системі арт-бізнесу, стала основою особистісного та професійного розвитку Леді Гаги, а ідеї та концепції поп-арту безпосередньо вплинули на творчість співачки, і наразі є усі підстави вважати її продовжувачкою поп-арт-руху.

Ключові слова: поп-культура, популярна музика, поп-арт, альбом «Artpop», музика XXI ст., Леді Гага, Енді Ворхол.

Folomieieva Nataliia. Pop art aesthetics in Lady Gaga's creative work

Pop art as an artistic direction has repeatedly become the subject of various studies and remains one of the most relevant vectors of research in the modern fine arts. At the same time, manifestations of pop art in the work of prominent contemporary singers have not yet received proper thorough art historical understanding, which makes the study of the aesthetic principles of pop art in the work of Lady Gaga relevant. The article contains a brief description of the origin of the term "pop art", the relationship between pop culture and pop art. The article substantiates the connection between the creative principles of the popular pop singer Lady Gaga and the cult figure of pop art – Andy Warhol. Based on the analysis of Lady Gaga's performing practice, the specifics of her performing style, which was formed under the influence of pop art aesthetics, are specified. The dynamics of the formation and development of Lady Gaga's performing style are updated, the reasons and features of the work of "Haus of Gaga" are identified, the conceptual aesthetic principles of the presentation of the album "The Fame" are clarified; the concept of the album "The Fame Monster" is specified, the meaning of the album "Born This Way" is characterized, the conceptuality of the album "Artpop" is determined. The article also contains an analysis of the implementation of pop art in concert tours in North America "The Fame Ball", "The Fame Monster Ball", South America "Born This Way Ball", in which the scenography and direction of which fully manifest the features of pop art, as well as Lady Gaga's views on the meaning of pop art in her own creative work. A generalization is made regarding the pop art idea of the dominance of the artist's personality (pop culture star) in the art business system, which became the basis of Lady Gaga's personal and professional development, and the ideas and concepts of pop art directly influenced the singer's work, and now there is every reason to consider her a successor of the pop art movement.

Key words: pop culture, popular music, pop art, album "Artpop", music of the 21st century, Lady Gaga, Andy Warhol.

Вступ. Науковий аналіз проявів поп-арту в сфері музичного мистецтва значущий, що підтверджується популярністю цього складного та оригінального художнього напрямку. Невизначеність проблематики естетичної цінності концепцій і творів поп-арту, їх значення в розвитку сучасної культури акцентують актуальність подальшого дослідження цього напрямку мистецтва.

Мистецький доробок співачки Леді Гаги значною мірою ґрунтується на концепції поп-арту. На вплив означеного напрямку і, зокрема, концепцій одного з найяскравіших його представників Енді Ворхола, звертала увагу і сама співачка. Дослідження векторів впливу естетичних основ поп-арту на творчість спі-

вачки дозволить розкрити основні тенденції поп-арту в сучасному естрадному мистецтві.

Матеріали та методи. Методологія дослідження базується на системно-аналітичному методі, який застосовується для уточнення загальних естетичних тенденцій у творчому доробку Леді Гаги.

Результати. Поп-арт є одним із найвідоміших напрямків масового мистецтва. Доцільно стисло схарактеризувати появу самого терміну: в 1947 р. Едуардо Паолоцці (Eduardo Luigi Paolozzi) застосував приставку «поп» у назві колажу. У мистецтвознавстві термін «поп-арт» був запроваджений англійським критиком Лоуренсом Еллоуєм (Lawrence Alloway), який згодом

став покровителем музею Гуггенхайма в Нью-Йорку [6, с. 21]. Він зазначав, що сфера його застосування спочатку була досить вузькою, на тому етапі він не вкладав у це поняття той сенс, який воно має зараз. Означений термін він використовував нарівні з терміном «поп-культура», щоб описати продукти засобів масової інформації, а не твори мистецтва, для яких застосовувалися елементи цієї «народної культури» [6, с. 21]. Термін швидко набув широкої популярності.

У музичному середовищі 50-х років XX століття «приставка» «поп» вживалася виключно серед джазових музикантів, а потім використовувалася для позначення легкої танцювальної музики в стилі ритм-н-блюз або комерційного варіанта рок-н-ролу. У 1960-ті роки поняття поп-музики зазнає змін у своєму значенні через появу нового напрямку «британський біт», що став згодом одним з проявів «рок-музики». Синонімічними стають поняття «поп» і «рок», що позначають не різновиди стилів, а ступінь їх поширення та популярності. Посилення танцювальної основи в рок-музиці призводить до народження такого стилю, як диско, який своєю легкістю належить, передусім, до розважального стилю естрадної музики, як і комерційний поп-рок. Змішування понять «поп» та «рок» в естрадній музиці триває дотепер.

Час появи «поп-арту» став періодом змін у мистецтві, коли руйнувалися уявлення про традиційну різницю між експериментальним, невігадливим, масовим, оповідальним і образотворчим мистецтвом. Завдяки цьому, «поп-арт виступив з різким критичним епатажем всупереч попередньому йому ранньому модерну, з його класичними традиціями» [6, с. 92].

«Поп-арт – це перший постмодерністський рух, що відображає владу кіно, телебачення, реклами, що диктує закони моди, що тиражує зображення знаменитостей» [6, с. 112]. «Економіка достатку» була підґрунтям поп-арту, її девіз: «Я споживаю, отже, я існую» [6, с. 54]. Поп-культура, загалом, має яскраво виражені риси арт-проекту, арт-бізнесу.

Проаналізуємо вплив естетичних основ поп-арту на творчість Леді Гаги.

Леді Гага (Stefani Joanne Angelina Germanotta) в умовах сьогодення можна вважати однією з найбільш популярних постатей у музичній індустрії. Шоу Джонатана Росса (Jonathan Ross) започаткувало в мас-медіа тривалі дискусії щодо образу, в якому її зафіксувала світлина, зроблена в аеропорту Хітроу (London Heathrow Airport), де вона з'явилася в костюмі, що «хімерно поєднав у собі бджолу з полівінілхлориду і дорожній знак». Очевидно рекламна помітність костюмів Леді Гаги, ґрунтується на естетиці поп-арту [5, с. 399].

Прагнення співачки до сміливих візуальних образів стало одним з чинників зростання її популярності, призвело до певного ажіотажу щодо нових відео-кліпів. Залучення глядацьких мас шокуючим видовищем відвертого зображення любові як хвороби і деградації можна спостерігати у відео-кліпі «Bad Romance». Леді Гага зазначала, що дуже тішилася, що вихід відео-кліпу став справжньою подією у світі поп-музики, оскільки

в юнацькі роки вона сама раділа великим подіям у музичному світі, тому їй би хотілося, щоб вихід її власного відео-кліпу також спричинив значний резонанс [1].

Леді Гага в інтерв'ю неодноразово наголошувала на близькості своїх творчих позицій до принципів одного з провідних діячів поп-арту Енді Уорхола: «Мене зачаровував Енді Ворхол і те, з якою ґрунтовністю він підходив до комерційної складової своєї діяльності. Для нього це такий самий творчий процес. Музика зараз настільки претензійна, що бути поп-співачком – все одно, що повставати проти існуючого порядку. Багато інді-рок-гуртів та виконавців, які співають свої пісні, не звертають уваги на поп-індустрію та студії звукозапису. За останні тридцять років поп-музиці було завдано величезної шкоди. Все тому, що багато артистів стверджували, що така музика не цікава. Вони постійно наголошували, що треба повернутися до «справжньої музики», і нам довелося слухати по-справжньому депресивних виконавців та інді-рок-гурти» [5, с. 390]. Однак музика, яку хотіла виконувати Леді Гага, була далека від депресивного характеру творів популярних у цей період інді-рок-музикантів. Вона хотіла створити емоційно сильну, позитивну, музику, що запам'ятовується: «Справжній хіт не змусить себе довго чекати. Варто лише вкласти душу в те, що ти робиш, і пісня з'являється сама собою. Зазвичай я пишу приспиви, адже без гарного приспіву твоя пісня нікому не потрібна. Я вважаю, що більша частина написаної музики – це поп-музика. Добру пісню відрізняє кількість стилів, які вона в себе вбирає. Все ґрунтується на чесності та бажанні спілкуватися з публікою. Подивіться на пісню «I Will Always Love You», яку Бітні Х'юстон (Whitney Elizabeth Houston) визначила як пісню в стилі поп, але її також можна віднести і до кантрі, і до госпел... Якщо я виконую акустичний варіант своєї пісні або просто награю її на фортепіано, і вона, як і раніше, чіпляє, я знаю, що вона хороша» [1].

Починаючи з 2008 р., коли Леді Гага переїхала до Лос-Анджелеса, розпочалося формування колективу, який би об'єднував дизайнерів, який отримав назву «Haus of Gaga». Назва проекту є своєрідною присвятою німецькій школі дизайну та конструювання, що називався «Баухаус» (Staatliches Bauhaus), яка проіснувала з 1919 р по 1939 р. в Німеччині). Колектив дизайнерів разом зі співачкою ретельно опрацьовували кожен аспект своїх концертних програм і навіть повсякденного одягу.

Леді Гага неодноразово зазначала, що таке поєднання кожного компоненту у її творчості нагадувало їй «фабрику Енді Уорхола», яка і забезпечувала втілення ідей митця в реальність [4, с. 330]. Команда дизайнерів і модельєрів у «Haus of Gaga» створюють сценічні костюми Леді Гаги, аксесуари до них, взуття, декорації для шоу. У складі команди є як знаміть модельєри, так і зовсім невідомі, але перспективні й талановиті фахівці.

Основне завдання «Haus of Gaga» – розробка яскравих сценічних образів співачки, які спроможні викликати потужну відповідну реакцію аудиторії. Реалізація

такого завдання сприяла, зокрема, робота над першим студійним альбомом «The Fame» («Слава»). У ньому застосовано різноманітні інструменти та прийоми, поширені у творах зовсім різних стилів (від традиційних ударних установок і плескання у стилі рок-гурту «Def Leppard» до урбаністичних ритмів у стилі «метал»). У альбомі «The Fame» Леді Гага приділяла основну увагу створенню текстів пісень, до композиції та аранжування долучився Ред Ван. «The Fame» розповідає про те, як будь-яка пересічна людина може відчувати себе відомою [1].

Леді Гага акцентує увагу на зв'язку свого першого альбому з естетичними основами поп-арту, називаючи його «маніфестом поп-арт-руху», продовжувачем якого вона себе почуває. В інтерв'ю телевізійному каналу «MTV» вона заявила, що це не просто перший альбом, а продовження цілого поп-арт-руху [7, с. 42]. На думку співачки, у альбомі «The Fame» музична і вербальна складові мотивують слухачів до особливого ставлення до самих себе, щоб вони спромоглися відчувати внутрішню славу і проєктувати її на навколишній світ, на відображення саме цієї «аури» і спрямований безтурботний настрій альбому.

Леді Гага у роботі над альбомом «The Fame» розмірковує щодо того, що більшість представників її покоління дуже прагнуть стати відомими. Співачка починає популяризувати «мистецтво слави», розмірковуючи про свою «внутрішню славу», важливість поваги до свого внутрішнього світу, здоровий егоїзм, адже, на думку співачки, любов до себе та свого образу передається оточуючим [1]. Звичайно, досягти популярності не просто, але якщо дуже захотіти, то все обов'язково вийде: «Я ніколи не сиділа склавши руки і не чекала, що мені все принесуть на блюдечку, – заявляє Леді Гага – я виборола собі місце під сонцем. Я пишу музику, вигадую одяг, я дихаю і живу своїм мистецтвом» [1].

Леді Гага часто звертається до ідей Енді Ворхола: «Комерційне мистецтво перетворюється на суміш інтелектуального і художнього простору, і все це сприймається дуже серйозно. Ідея полягає в тому, щоб створювати речі – відео, моду, пісні, шоу, – які дійсно важливі і абсолютно другорядні, щоб потім запитати: «Наскільки Леді Гага ґрунтовна?» [7, с. 49].

У травні 2009 р. Леді Гага постає вкрити лише пластиковими бульбашками на обкладинці журналу «Rolling stone», пізніше вона розповіла журналістам відомого видання «The New York Times»: «Я вірю в силу іконографії» [2, с. 534]. Також вона вірить у силу поезії, на лівій руці вона витатує готичним шрифтом цитату з «Листів до молодого поета» її улюбленого філософа Райнера Марії Рільке (Rainer Maria Rilke), його «філософія самотності» їй близька. У цій цитаті значилося: «Зізнайтеся собі, чи справді б Ви померли, якби Вам заборонили писати. Це – насамперед: запитайте себе у тиху годину Вашої ночі: чи маю я писати?» [2, с. 535].

Імідж є значною частиною творчості Леді Гага. Співачка зазначає, що живе модою і своєю роботою. Вона наголошує, що її музика зведена до рангу «мистецтва». У цьому контексті Леді Гага зазначає, що хотіла б щоб

сучасна Америка більше нагадувала Америку Енді Ворхола. Якщо ви постійно повторюватимете одне й те саме, люди почнуть до вас прислухатися. Адже сам Енді Ворхол повторював: це мистецтво, це мистецтво, це мистецтво. І люди визнали його генієм та повірили, що за ним майбутнє. Потрібно безперестанку відточувати свій образ» [1].

У березні 2009 року Леді Гага втілює задум «реалізувати у своїй творчості концепцію Енді Ворхола і звести разом перформанс, поп-арт, мультимедіа, моду, технології, відео, кіно. Це буде не просто шоу, а музей на колесах» [3, с. 170]. Вона організовує повноцінний концертний тур Північною Америкою, який називає «The Fame Ball» на підтримку свого альбому «The Fame», в якому кожен концерт – це грандіозне мультимедійне шоу. Цей тур на підтримку першого альбому отримав особливо яскраві відгуки у відвідувачів, оскільки концерти проходили надзвичайно динамічно та виглядали і приймалися, як наскрізна дія, що містить кілька відділень: «Серце», «Мозок» тощо. Калейдоскоп костюмів і декорацій, а також використання мультимедійного обладнання створювало на концерті на щось схоже на мюзікл «Шоу жахів Роккі Хоррора» (The Rocky Horror Picture Show) і фільм «Той, що біжить по лезу бритви» (Blade Runner), які б очолювали одночасно Жан-Поль Гуд (Jean-Paul Goude), Сесіл Демілл (Cecil Blount DeMille) та Енді Ворхол. Шоу розпочинав театральний вступ «Мене звуть Леді Гага і це мій дім», в процесі реалізації якого співачка продемонструвала ґрунтовні акторські компетентності [3, с. 171]. Її перформанс був незвичайний, вбрання – незабутніми: на співачці був сценічний костюм з прозорих пластикових кульок, «мильних бульбашок», і вона грала на прозорому фортепіано, яке було наповнене пластиковими кульками, на якому вона іноді грала прозорими босоніжками [3, с. 172].

Починаючи з листопада 2009 р. Леді Гага працює у студії над наступним своїм альбомом «The Fame Monster». Концепція нового альбому розкривалася на основі поєднання тем створення та його завершення, смерті [1]. Вона використовувала цю концепцію, щоб показати контраст настроїв між альбомами «The Fame» і «The Fame Monster». В інтерв'ю, яке вона дала телевізійному каналу «MTV», Леді Гага зазначила: «Я готова до майбутнього, але оплакую минуле. Це справжній обряд переходу: деякі речі треба відпускати. Тільки оплакавши і поховавши їх, можна рухатися далі, – про це мій альбом» [1]. Альбом «The Fame Monster» пронизаний темою смерті, і це не випадково адже співачка пережила потрясіння після того, як дізналась, що її батько переїхав складне оперативне втручання. При створенні «The Fame Monster» вона розмірковує про смерть та переглядає фільми жахів та наукову фантастику 1950-х років. У розмові з кореспондентом «Daily Star» співачка згадує про ці роздуми: «Це було щось на кшталт кінематографічної булімії – я поглинала один за іншим фільми про монстрів та інші жахи, але все відразу виходило назад. Я помітила відродження ідеї монстра в кіно: картини являли собою фантазію на цю тему, але все виглядало до жахів реальним» [1]. Леді Гага пояснює, що у кіне-

матюграфічних монстрах вона бачить метафору нашої культури, схиленої на популярності. «Мене шалено турбує, що слава стає монстром у суспільстві, а знаменитості – символом розкладання. Моя нова платівка саме про це» [1].

Образи монстрів, що уособлюють різноманітні людські страхи, надзвичайно захоплюють співачку в цей період. Кожна пісня у альбомі «The Fame Monster», відповідно до задуму Леді Гаги, мала ілюструвати певний конкретний страх: перед смертю, самотністю любов'ю: «The Fame Monster – це поп-експеримент з індастріал-бітом, готичною музикою, танцювальними мелодіями дев'яностих, захоплення текстами-меланхолійної поп-музики і подіумами» [2, с. 538].

Тур Леді Гаги на підтримку другого альбому «The Fame Monster Ball Tour» розпочався 27 листопада 2009 р. в канадському Монреалі, а завершився 19 вересня 2010 року. Це шоу мало стати ще більш грандіозною та яскравою подією, ніж презентація альбому «The Fame Ball Tour»: «Це буде справжня художня подія: найкраща пост-апокаліптична вечірка у вашому житті», – пообіцяла співачка фанатам [3, с. 172]. Леді Гага назвала це шоу «першою у світі оперою у стилі електро-поп» [3, с. 173]. Шоу являло собою суміш музики, перформансу і величезних інсталяцій, у ньому використовується одне з видатних досягнень її фабрики «Haus of Gaga» – гігантський гіроскоп під назвою «Орбіта». Основна тема шоу – еволюція людського духу, пов'язана із подоланням страхів. Нові концертні декорації Леді Гага порівняла з гігантським порожнім телевізором без екрана. У лютому 2010 р., Леді Гага зазначила, що у неї сформувалася нова концепція цього шоу, відповідно, потрібно значною мірою переробити оформлення сцени, збільшивши її масштаб вчетверо. Як розповідала Леді Гага, її бажанням було повернути те, що багато років тому вважалося безповоротно втраченим, а саме – концепцію успішного і грандіозного музично-театрального дійства, «ідею шоу-бізнесу» [3, с. 174]. Серед елементів цього театрально-музичного шоу особливу увагу привертає «синтара» – інструмент, що поєднує в собі синтезатор та гітару, – з назвою «Емма», який Леді Гага вперше представила на церемонії «BRIT Awards 2010».

Костюми Леді Гаги, що використовуються в даному шоу, заслуговують на окрему і особливу увагу: співачка постійно трансформує образ, з'являючись то у футуристичному комбінезоні, прикрашеному сріблом і лампочками, то в боді в єгипетському стилі із золотою короною, то в чорній шкіряній сукні. Турне «The Monster Ball» викликало захоплення публіки, оскільки «вийшло за межі можливого за мірками високої моди і навіть театру абсурду» [7, с. 50]. Критики зійшлися на думці, що «Леді Гага цілком заслужила звання артиста, здатного створювати оригінальні мальовничі шоу. Нескінченний потік звукових і візуальних образів не може затьмарити вокальні дані поп-зірки» [7, с. 51].

Наступний альбом, який записала співачка у травні 2011 р. – «Born This Way». Цей альбом, за словами Леді Гаги, існує для неї «у двох різних півкулях, які пра-

цюють одночасно. З одного боку, цей альбом – цілий світ, у якому кожен твір є його частиною. Основні теми альбому: вибір свого життя, усвідомлення себе, але на іншому боці півкулі, взаємозв'язок «Born This Way» і концепції запису в тому, що ви не обов'язково народжуєтесь лише одного разу» [1]. Людина все своє життя перебуває в процесі внутрішніх метаморфоз та відродження, становлення свого «Я», Леді Гага зауважує, що в її альбомі «Born This Way» таке переродження нескінченно [1]. Музика у новому альбомі еклектична за стилем і засобами виразності: поп-музика наповнюється елементами рок-музики, до загального звучання долучаються оригінальні тембри (в пісні «Marry The Night» у вступі використовується електронний музичний інструмент, який стилізовано під орган).

У 2012 р. відбувається тур по Латинській Америці «Born This Way Ball Tour». Характеризуючи концепцію цього туру, Леді Гага зазначала, що ідеєю шоу стала демонстрація сили духу, його перетворюючих якостей. Вона хотіла наголосити на важливості «зворотного» зв'язку з публікою: її власна творчість – це результат віри в неї глядачів. Сценічним рішенням стало створення на сцені гігантського замку. Співачка переміщується по кімнатах замку, постійно змінюючи сценічний образ: «Ви бачите яйце, бачите мене в м'ясній сукні, бачите всі ідеї про політику та суспільство, культуру, все сходиться воедино. І ви поки не зовсім впевнені, куди все це прийде, а в кінці ми всі йдемо під сцену, знаєте, як у космічному кораблі, а замок залишається» [1].

У фіналі шоу співачка запропонувала своїй творчій команді почати демонтаж сценічного оформлення прямо на очах глядачів. Леді Гага відзначала, що напрочуд важливим є створюваний при цьому ефект: «люди пішли з почуттям реальності, що перевтілювалася у фантазію, а потім назад в реальність. Так що, шоу починається, і ми бачимо просто завісу, а потім вона падає, а за нею цей величезний замок. А наприкінці шоу я йду під сцену, а моя команда розбирає замок, але у пам'яті він залишається цілим» [1].

Художній підхід до сценографічних та режисерських рішень у шоу демонструє бажання Леді Гаги створювати перформанси, характерні для поп-арту. Найбільш яскраво ця тенденція виявилася в альбомі 2013 р. «Artpop». Леді Гага в цьому альбомі прагнула зреалізувати мету: «включення арт-культури в поп-музику» [1]. Своєрідна гра з термінологією поп-арту стала приводом для виникнення і самої назви альбому. В інтерв'ю Леді Гага з художницею Мариною Абрамович (Марина Абрамовіч) співачка розповіла про задум альбому: «Працюючи над альбомом «Artpop» я міркувала про маркетинг, культурну складову слів, і те, що ці слова означають. Як слова змінюють значення, після того, як вийде музика, нарівні з візуальною складовою. Я розглядала ці слова «арт» і «поп», розміщені у зворотному порядку, «поп-арт», як я звикла їх бачити. І потім, після ще більшої роботи «Artpop» почав набувати гарного звучання. Слова мали правильну вібрацію. Я переживаю свій творчий процес як вібрацію. Я міркувала про «поп-арт», і про те, що об'єктом завжди була зірка

поп-культури, зображена на «полотні», і я тоді подумала, а якщо те, чим я постійно намагалася стати, за допомогою моїх робіт – це святкування моїх змін, за допомогою мистецтва, де я виконую роль «полотна», на протилежність мене. Я не бажаю бути іконою лише в одній формі. Я прагну бути іконою у багатьох різних формах. Саме так це і почалося» [7, с. 51].

У цьому інтерв'ю співачка характеризує сутність свого сценічного образу, метафізичну сутність свого мистецтва: «Фанати можуть доторкнутися і відчутти музику і мистецтво за допомогою філософії та основи, яка допоможе їм зрозуміти, що я – артист – перевертень. Я – та, хто хоче, щоб вони бачили мене не лише як людину, у якій колір шкіри різних відтінків, і нігті різноманітних кольорів, і взуття від різних дизайнерів, з серцем багатьох злодіїв і багатьох мудреців і можливістю трансформуватися, як емоційно, так і інтелектуально. Я так створюю свою роботу, щоб вона була представлена і у фізичному, і у віртуальному сенсі. Ось, про що «Artrop», про те, як об'єднати технічні аспекти буття артиста з метафізичними. І попросити фанатів побачити і пережити їх усі одночасно» [1].

У трактуванні Енді Уорхола поп-культура є відображенням властивої людству колективної потреби в красі та успіху: «Зараз тебе поважають, навіть якщо ти шахрай. Ти все одно зірка. Це відбувається тому, що люди потребують зірок більше, ніж у будь-чого іншого» [2, с. 539]. Ім'я Леді Гага наразі стає брендом, знаковою фігурою сучасного мистецтва.

Леді Гага досягла комерційного та артистичного успіху, що підтверджується обсягом продажів її музичних альбомів. Її популярність багато в чому обумовлена еkleктичністю сценічного та виконавського стилю, готовністю створювати ефектні та яскраві шоу, що відповідають вищим стандартам арт-бізнесу як індустрії розваг. Активне залучення візуального аспекту до виступу (зміна сценічного одягу та декорацій) свідчить про увагу співачки до реакції глядачів, яка активізується в такі моменти. Сприйняття музики збагачується, загальний художній ефект виявляється надзвичайно сильним: «Мається на увазі, що візуальне мистецтво і поп-музика перебувають у стосунках додаткового розподілу, оскільки зір і слух реалізують принципово різні модальності. На практиці це не так. По-перше, в сучасних візуальних мистецтвах час від часу з'являються митці, які цікавляться музикою і звуком, по-друге, можливості візуальних мистецтв мають вагоме значення в плані привернення уваги до поп-культури» [1]. Сценічна поведінка, освітлення, костюм, грим, декорації, площинна і об'ємна графіка, а також фото-, кіно- і відео-практика сприяють посиленню візуальної складової в процесі сприйняття художнього продукту. У поп-музиці організоване слово, що звучить на записі, прагне бути побаченим [6, с. 111].

Активне використання кліпу у творчості Леді Гаги також є відображенням актуальних тенденцій сучасного мистецтва, присутніх і в естетиці поп-арту. Кліп народжується на початку 1960-х у Великобританії сприймається як *popular music* («народна музика», демократична музика). Пізніше цей спосіб культурної комунікації

набуває глобального характеру. У кліпі, по суті, відбувається така ж гіперболізація знака, як і в поп-арті, тут поєднуються культурні коди різних епох і країн.

Обкладинка музичного диску – це ще один різновид продукту. Обкладинки дисків Леді Гаги вражають своєю яскравістю. Обкладинка аудіо-диску також є візуальним товаром, предметом та продуктом споживання. У формуванні образу поп-артиста важливу роль відіграють позамузичні елементи, зокрема, дизайн обкладинок дисків з записами його творів. Обкладинки альбомів стають знаком артиста, його брендом.

Висновки. Поп-арт, що виник у 50–60-і роки ХХ століття, багато в чому відображає психологію і філософію так званого «суспільства споживання». Споживча практика стає орієнтиром для мистецтва. Фокусування поглядів діячів поп-арту на масовій культурі визначило інтерес митців до матеріальної складової, яка і стала сферою художніх цінностей і образів поп-арту. Радикально змінилися змістовні та творчі установки мистецтва.

Парадоксальність оцінок критики художніх ідей поп-арту є також наслідком стильової «всесідності» спрямування, яке еkleктично поєднує різні стилі та жанри. Тим не менш, поп-арт суттєво вплинув на культуру другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Зокрема, про Енді Уорхола його сучасники говорили, що «це найгірший, але найзначніший за своїм впливом нині живий художник» [6, с. 44].

Іконографія поп-арту різноманітна: «образи» політичних, кіно-, естрадних зірок (Джона Кеннеді (John Fitzgerald), Мао Цзедун (Máo Zedong), Джуді Гарланд (Judy Garland), Мерілін Монро (Marilyn Monroe) Денніса Хоппера (Dennis Lee Hopper) та ін), ансамблі меблів, друкарські машинки, консервні банки, взуття, одяг, обстановка ванних кімнат, барів, їжа, напої, сигарети, машини, кораблі, літаки та ін. Ідеї поп-арту вплинули на виконавський стиль Леді Гаги. Це підтверджується, зокрема, особливою увагою співачки до предметів масового споживання (плюшевих іграшок, мильних бульбашок тощо), що стає частиною сценічного образу, і, в цілому, зростанням інтересу до іміджу, до його ексцентричності і варіативності. У сценічній діяльності Леді Гага посилюється візуальна складова шоу-програми.

Леді Гага зазначала, що поп-арт-ідея домінування особистості артиста (зірки поп-культури) у системі арт-бізнесу стала основою її особистісного та професійного розвитку. Вона втілює у своїй творчості ідею Енді Уорхола про поп-культуру як відображення колективної потреби в красі та успіху.

Вплив поп-арту на творчість співачки позначається також у стильовій еkleктичності, у поєднанні перформансу, інсталяцій, мультимедійних технологій у процесі театральнo-музичного шоу.

Співачка почувається продовжувачкою поп-арт-руху. Однією з характерних робіт Леді Гаги став альбом з симптоматичною назвою «Artrop». У ньому з особливою повнотою позначилося прагнення співачки реалізувати творчу мету включення арт-культури в поп-музику.

Література:

1. Campbell B. Gaga: Five Foot Two. Netflix. 2017. <https://www.netflix.com/title/80196586?source=35> (дата звернення 01.02.2025)
2. Graefer A. "Reading" through the skin: Lady Gaga's online representation and affective meaning-making. *The Journal of Popular Culture*. 2016. № 49(3). P. 522–540.
3. Roberts S. B.. Beyond the classic: Lady Gaga and theology in the wild public sphere. *International Journal of Public Theology*. 2017. № 11(2). P. 163–187.
4. Robinson L. Lady Gaga's Cultural Revolution. *Vanity Fair*. 2010. September. P. 329–331.
5. Simões I. Gonçalves C. A., Gonçalves M. A., Silva S. da C. D., Melo E. S.. Between The Fame and Joanne: Parallels of Lady Gaga's Career with Business Strategies in Competitive Environments. *Revista De Administração Da UFSM*, 2019. № 12(2). P. 384–401.
6. Walker J. A. Cross-overs: Art into Pop, Pop into Art. London: Metheun, 1987. 169 p.
7. Yebra J. M. Camp revamped in pop culture icon Lady Gaga: The case of 'telephone' and 'born this way. *European Journal of American Culture*. 2018. № 37(1). P. 39–55.

References:

1. Campbell, B. (2017). Gaga: Five Foot Two. Netflix. <https://www.netflix.com/title/80196586?source=35> (Accessed 01.02.2025)
2. Graefer, A. (2016). "Reading" through the skin: Lady Gaga's online representation and affective meaning-making. *The Journal of Popular Culture*, № 49(3), P. 522–540.
3. Roberts, S. B. (2017). Beyond the classic: Lady Gaga and theology in the wild public sphere. *International Journal of Public Theology*, № 11(2), P. 163–187.
4. Robinson, L. (2010). Lady Gaga's Cultural Revolution. *Vanity Fair*, September. P. 329–331.
5. Simões, I. Gonçalves, C. A., Gonçalves, M. A., Silva, S. da C. D., & Melo, E. S. (2019). Between The Fame and Joanne: Parallels of Lady Gaga's Career with Business Strategies in Competitive Environments. *Revista De Administração Da UFSM*, № 12(2), P. 384–401.
6. Walker, J. A. (1987). Cross-overs: Art into Pop, Pop into Art. London: Metheun. 169 p.
7. Yebra, J. M. (2018). Camp revamped in pop culture icon Lady Gaga: The case of 'telephone' and 'born this way. *European Journal of American Culture*, № 37(1), P. 39–55.

Дата першого надходження рукопису до видання: 15.09.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 14.10.2025

Дата публікації: 28.11.2025